

PO ZADNJI IZJAVI PREDSEDNIKA GRONCHIJA

Za svobodne občine in samostojne pokrajine

Proč s fašistovsko zakonodajo! — Brez samouprave ni demokracije!

Pretekli petek je predsednik republike obiskal mesto Brescia, kjer je imel zelo kratek, toda pomemben nagovor. »Italijansko ljudstvo« — je med drugim dejal — »je postalo zrelo za krajevno samoupravo,« o kateri je pravilno trdil, da ni uperjena proti državi, ker pomeni le bolj pametno in »smotrno organizacijo javnega življenja«.

S tem da ljudstvo samo vlada v svojih občinah in upravlja domačo pokrajino ter prevzema odgovornost za njihovo usodo, se bude v narodu dragocene nove sile in sposobnosti in postaja prebivalstvo politično čedalje bolj zrelo.

Misel, ki jo je Gronchi izrazil, je — kakor nas zgodovinska izkušnja uči — vseskozi resnična. V politično in socialno najbolj naprednih deželah zapada, na primer v Ameriki, Veliki Britaniji in posebno še v Švici, je ljudstvo že zdavnaj popolni gospodar v svojih občinah ter ima tudi najširše pravice pri svobodni upravi svojih pokrajin, medtem ko le v kulturno zaostalih državah vlada namesto ljudstva povsod tod država, to se pravi njeno vsemogočno, oblastno uradništvo.

NAŠA SAMOUPRAVNA PRETEKLOST

Med take zaostale dežele je spadala skozi dolga desetletja na žalost tudi Italija. To smo primorski Slovenci in Hrvati spoznali koj ob koncu prve svetovne vojne, ko smo bili vključeni v novo državo.

Tedaj smo šele spoznali, da Avstrija ni bila za nas v vsakem pogledu slaba. Mi smo se borili sicer zoper njo, ker nas je narodno zastopljala in zatirala, toda priznati sme morali, da so nekateri njeni zakoni bili verdarle v nekem pogledu precej napredni in demokratični.

To velja v prvi vrsti o njeni občinski in deželni zakonodaji. Res je sicer, da Avstrija pri volitvah v občinske svete in deželne zbornice priznavala vsem državljanom enake volilne pravice, ker je veleposestnikom, industrialcem in sploh premožnim slojem dajala več zastopnikov, kot jim je pritakalo po njihovem številu. To je bilo krivično, nesocialno in nedemokratično.

Takega razlikovanja volivcev po njih premoženjskih razmerah Italija ni poznala in v tem je bila brez dvoma naprednejša od Avstrije. V primeri z Avstrijo je pa bila silno nazadnjaška v tem, da ni občinam in pokrajinam kot takim, čeprav so bila njih zastopništva demokratično voljena, priznavala tako rekoč nobenih bistvenih pravic.

Občine in pokrajine so bile podvržene popolnemu varuštvu prefektov in rimske vlade, tako da niso predstavniki ljudstva mogli o nobeni važni stvari samostojno in končno veljavno sklepati. Za hrbotom jim je nenehno

stala država ter jih po svojih višjih uradnikih vodila za roko, kot da bi bili politično nedorasli otroci.

V tem pogledu je bila Avstrija brezprimer- no svobodoljubnejša: občinam je prepuščala tako samostojnost in deželam dajala take zakonodajne in upravne pravice, kakor jih ni moderna Italija nikdar poznala.

NA RAZVALINAH SVOBODNIH OBČIN

Da je avstrijska občinska in deželna zakonodaja s tega stališča mnogo naprednejša od italijanske, so spoznavali tudi mnogi Italijani. Predhodnica današnje Kršč. demokracije: Italijanska ljudska stranka, ki jo je vodil še danes živeči don Luigi Sturzo, je zaradi tega zahtevala, naj se občinska in deželna samouprava stare Avstrije v ravnokar priključenih obmejnih krajih ohrani, modernizira ter nato raztegne na vso državo. Istega prepričanja je bil tudi Sturzov sodru-žnik De Gasperi.

In res je rimski parlament tedaj to sklenil. V naših krajih so torej po prvi svetovni

vojni ostali v veljavi stari avstrijski zakoni in naše občine in deželni zbori so ohranili vse svoje prejšnje občinske pravice in svoboščine. Na žalost je pa to trajalo le nekaj let, to se pravi do fašistovskega »pohoda na Rim«.

V trenutku ko se je polastil vlade Mussolini, je bilo vsega konec. Z enim samim udarcem je do temeljev porušil vse starodavne svoboščine naših občin in deželnih zborov ter razširil zaostalo italijansko zakonodajo na naše kraje. Toda tudi to mu ni bilo še dovolj.

Njemu se je zdelo celo obstoječa nazadnjaška italijanska zakonodaja preveč napredna in demokratična. Kmalu je izdal nov občinski in deželni zakon, v katerem je bila med drugim nesramna določba, da župana imenuje vlada. To je bil sramotni čas tako zvanih »podestà«, ko so v čisto slovenskih občinah imenovali na čelo občin za podeštate upokojene polkovnike s Sicilije ali Kalabrije, ki so po mli volji gospodovali nad našim ljudstvom. Tedaj je imela Italija eno najbolj nekulturnih in nedemokratičnih zakonodaj o občinski in deželni samoupravi v Evropi. Naše svobodne občine so ležale v razvalinah.

Demokratična ustava republike

Po padcu fašizma je bilo seve nemogoče, da bi obstoječe stanje v Italiji trajalo še naprej. Zato so na primer takoj odpravili od vlade imenovane podeštate in vrnili ljudstvu pravico, da si svobodno voli svoje župane.

Toda v glavnem je fašistična zakonodaja s svojimi skrajno protidemokratičnimi določbami na žalost še danes v veljavi. Vzemimo kot primer samo nezaslišano in sramotno določbo, da občina nima pravice si izbrati po prosti volji svojega tajnika! Občini imenuje tajnika vlada, mož za svoje delo ne odgovarja občinskemu svetu, temveč — prefektu! S pomočjo prefektore v občini vedri in oblači in, ker je od občinarjev neodvisen, mu ni niti najmanj potrebno, da bi upošteval in spoštoval voljo in mnenje ljudstva.

Edino tako si lahko razlagamo nezaslišano dejstvo, da tajnikujejo v večini naših občin ljudje protislovenskega mišljenja ter da uporabljajo svojo oblast v raznarodovalne namene.

In zadeva tajnikov je samo ena izmed številnih protidemokratičnih določb v fašistični občinski in deželni zakonodaji, ki je postala že pravi jarem tudi za italijanski narod. Ko si je po padcu Mussolinijeve diktature osvobodeno laško ljudstvo ustvarilo republikansko ustavo, je parlament sprejel tudi ustavno določilo, da je treba dati prebivalstvu zares svobodne in neodvisne občine ter zagotoviti tudi pokrajinskim zborom široko, popolno samoupravo.

Toda kakor mnogo drugih določb ustave je tudi ta ostala na žalost le — »obljuba«. Zavedajoč se tega nevzdržnega stanja, je predsednik Gronchi izjavil v Bresci, da je napočila ura, ko je treba ustavo uresničiti ter dati ljudstvu resnično krajevno samoupravo, za katero je postalo zrelo in do katere ima nesporno pravico.

UTEMELJENO V NARAVNEM PRAVU

Njegova izjava je tembolj važna, ker pada ravno v čas volilne borbe, ko izbira ljudstvo svoje predstavnike v občinske svete in pokrajinske zbornice.

Zahteva, ki jo je postavil Gronchi, ni utemeljena samo v ustavi republike, ampak že v bistvu demokracije same. Kaj pomaga ljudstvu, da sme svobodno voliti svoje zastopnike, če ti nimajo zatem nobene prave oblasti niti v domači občini niti v lastni pokrajini, tako da vlada namesto njih dejansko le rimsko uradništvo? Prava demokracija je brez krajevne samouprave nemogoča, je le puhla beseda brez vsebine.

Gronchijeva zahteva je pa globoko ukoreninjena tudi v naravnem pravu. Po krščanski ideologiji ima vsak človek in imajo vse družine nekatere svete in nedotakljive pravice, ki jih nobena država nikoli ne sme teptati. Isto velja po naravnem pravu za občine. Te so bile v začetku le skupno bivališče številnih

Nadaljevanje na 3. strani

NOVICE Z VSEGA SVETA

KANONIK MIHAEL GAMPER

V nedeljo je v Bocnu iznenada umrl najvplivnejši voditelj južnotirolske manjšine kanonik Mihael Gamper. Pokojnik, ki je bil sin vaškega kovača, je postal osrednja osebnost v življenju svojega naroda. Nikoli ni bil na kakem vidnem uradnem mestu, nikoli ni bil niti poslanec niti predsednik ali tajnik stranke, temveč le urednik glasila manjšine, a je bil vendar zaradi svoje sposobnosti in kremenitega značaja vsepričujoč in povsod odločilen. Veliki dnevnik *Il Corriere della Sera* ga je lani imenoval »nekronanega vladarja južnega Tirola«. Njegov ugled je segal daleč čez meje njegove domačije. Visoko so ga cenile vse stranke v Avstriji in Nemčiji in organizacija evropskih narodnih manjšin ga je na lanskem občnem zboru v Cardiffu na Angleškem imenovala za svojega častnega predsednika.

Pokojnik je bil v dolgi dobi fašizma in do svoje smrti zvest prijatelj naše manjšine in jo s svojim peresom tudi večkrat odločno branil. Bil je tudi odkrit prijatelj Novega lista. Za vse, kar je za naš narod storil, mu bodo Slovenci ostali globoko hvaležni ter ga ohranili v trajnem spominu. Dobri Stvarnik naj mu bo bogati plačnik.

Slov. kršč. soc. zveza v Trstu je izrazila pokojnikovim sorodnikom in vodstvu nemške manjšine svoje sožalje.

POGREB VELIKEGA MOŽA

Duhovnega voditelja južnotirolske manjšine kanonika Mihaela Gamperja so danes v Bocnu svečano pokopali. Ugled, ki ga je užival pokojnik, je bil zelo velik. Ob njegovi smrti so izrazili sožalje med drugimi prefekt, kvestor, poveljstvo karabinjerov, deželna glavarja severne Tirolske in Voralberga, avstrijski zunanji minister Figl in celo Oto Habsburški, ki je poslal pokojnikovi sestri naslednjo brzojavko: »Vam in vašim sestram moje najtoplejše sožalje. Molim in žalujem z Vami za po nepozabnem boreu za Boga in ljudstvo. Oton avstrijski.«

BULGANIN IN HRUŠČEV V LONDONU

Končno sta vendar prišla na obisk v Veliko Britanijo. Londonsko prebivalstvo ju je sprejelo, kakor odgovarja angleškemu značaju, hladno in umirjeno. Posamezni ljudje so jima ploskali, nekateri žvižgali. Preden sta sovjetska voditelja začela svoje politične razgovore z Angleži, sta si ogledala London in šla med drugim tudi v znano cerkev iz 17. stoletja westminstersko stolnico ter se vpisala v knjigo slovitih obiskovalcev.

Pred hotelom, kjer stanujeta, sta doživela tudi duhovito šalo. Ko sta se prikazala na vratih, se je približala skupina demonstrantov visokošolcev z velikim napisom: Hočemo Grace Kelly! Hruščev in Bulganin sta se smejala.

Medtem ko to pišemo, so se začeli pravi politični razgovori med predstavniki Sovjetske zveze in Velike Britanije.

NOV PREOKRET MOSKVE

Vojna napetost na mejah Palestine je pustila. K temu je pripomogel deloma pred-

sednik Eisenhower, ki je odločno pozval Egipt in Izrael, naj prenehata s sovražnostmi, deloma pa Sovjetska zveza, ki je čez noč spremenila svojo politiko do arabskih držav.

Do pred kratkim je Moskva odkrito podpirala Egipt in druge arabske dežele proti Židom in jih kar javno zalagala z orožjem. Isto je delala na nasvet Kremlja tudi komunistična Čehoslovaška. Arabci so postajali vsak dan močnejši in to je Žide silno razburjalo. Zato so tudi oni iskali orožja, da bi se zaščitili pred arabskim napadom. Iskali so ga v Ameriki in Veliki Britaniji, a ga v Z. D. A. niso mogli najti, ker se Amerikanci niso hoteli zameriti Arabcem ter jih s tem pognati v naročje Moskve. Sovjetska protizraelska politika je tako spravila ameriške, posebno pa še angleške državnike v hude škripee.

Pred nekaj dnevi je pa Sovjetska vlada iznenada spremenila svoje stališče. Umaknila je svojo dosedanjo podporo Arabcem ter izjavila, da se mora spor z Izraelom rešiti s pogajanjmi v soglasju z načeli Združenih narodov. Namignila je, da je pripravljena sodelovati v tej stvari z zapadnimi velesilami. To je Moskva naredila tik pred prihodom Hruščeva in Bulganina v Anglijo, da ustvari sebi prijateljsko ozračje v Londonu in moralno prisili Angleže na popuščanje v drugih vprašanjih.

VOLILNA MRZLICA

Dne 27. maja bo ljudstvo na Tržaškem volilo svoje zastopnike v občinske svete in v tržaški pokrajinski zbor. Vse stranke se na to živahno pripravljajo in prebivalstva se je polastila prava volilna mrzlica. Do danes so predložili svoje kandidatne liste samo Vidalijevi komunisti, socialni demokratje in liberalci. O Krščanski demokraciji vemo le to, da se je bojeval v stranki hud boj, kdo naj bo nosilec liste in da je kljub precejšnjemu odporu zmagal dosedanji tržaški župan Gianni Bartoli.

S tem da so njega postavili spet na čelo, so naredili svojim nasprotnikom le veliko uslugo. Bartoli je namreč med Tržačani zelo osovražen in zato protivnikom ne bo težko agitirati uspešno proti Italijanski kršč. demokraciji.

Slovenci — razen komunistov — niso še postavili svojih kandidatov.

KOMINFORME NI VEČ!

Iz Moskve je prišel glas, da so komunistične stranke Evrope sklenile razpustiti Kominformo. Vest ni prišla nepričakovano, zakaj o tem je že dolgo časa pisalo časopisje in razpust sta zahtevala med drugimi ministrski predsednik Indije Nehru in maršal Tito. Decembra je pa Hruščev imel naenkrat govor, v katerem je rekel, da Kominforma ne bo razpuščena, češ da imajo komunisti ravno tako kakor socialisti pravico, biti mednarodno organizirani.

Sedaj so jo kljub temu razpustili. Stvar po našem nima velikega političnega pomena, kajti komunisti bodo ostali vendar povezani ter — kakor Moskva sama priznava — tudi v bodočnosti sporazumno delali. Spremenila se je le oblika sodelovanja.

Zadoščenje ima lahko le Tito, ker je doživel, da je ista Kominforma, ki ga je izključila, sedaj sama pokopana.

BOLGARIJA IN JUGOSLAVIJA

Posedno odposlanstvo jugoslovanskega parlamenta je na obisku v Bolgariji. Goste so povsod zelo prisrčno sprejemali in v napitnicah poudarjali, da družijo vse jugoslovanske narode krvno sorodstvo v neporušno skupnost.

V Bolgariji je po moskovskem občnem zboru boljševeikov zavel nov veter. Iz zaporov so izpustili celo vrsto vodilnih komunistov, obsojenih svoj čas zaradi »titovstva« na zelo težke kazni. Tako so prišli na svobodo bivši minister za industrijo Petko Kunin, bivši finančni minister Ivan Štefanov, nekdanji guverner Narodne banke Cančev in številni drugi prvaki.

Največje zadoščenje je pa doživel Tito, ko je ta ponedeljek bolgarski ministrski predsednik Viko Červenkov, najbolj zagrizeni Titov nasprotnik, javil parlamentu, da odstopa. To izjavo je podal na seji, kateri je prisostvovalo tudi jugoslovansko odposlanstvo!

Moskva se, kakor vidimo, res na vse načine trudi, da bi popravila krivice, ki jih je Stalin prizadel Jugoslaviji. Toda zgodovinsko najvažnejše doslej vendar ni še poravnala. Po tej vojni sta bili, kakor je znano, Bolgarija in Jugoslavija že na tem, da se združita v skupno državo, ki bi segala od Črnega do Jadranskega morja. S tem bi se bil uresničil starodavni politični ideal južnoslovanskih narodov, za katerega se je navduševal tudi škof Štrosmajer. Toda Stalin je združenje samovoljno preprečil in vzel s tem nase krivdo, za katero ne more biti oproščenja!

SPREMENBA STRATEGIJE?

Vrhovni poveljnik atlantskih čet general Gruenther je odstopil in na njegovo mesto je bil imenovan ameriški letalski general Norstadt.

Mnogi vidijo v tem znak, da bodo odslej v atlantski vojski krepili predvsem letalstvo, zlasti atomsko, ker razpolaga zahodna Evropa trenutno s premajhnim številom kopnih čet za svojo uspešno obrambo.

STAVKA V ŠPANJI

Pretekli teden so v Španiji množično stavkali delavci. Zahtevali so 50-odstotno povišanje mezd, medtem ko jim je vlada ponujala največ do 20 odstotkov. Stavkali so, čeprav so v fašistični Španiji stavke prepovedane. Zato so Francova oblastva v začetku nastopila zelo ostro. Zaprla so mnoge delavske voditelje in odredila, naj podjetja odprste iz službe vse stavkajoče. Toda delodajalci so bili bolj pametni ter so brez posredovanja vlade zvišali mezde za 40 do 50 odstotkov, nakar se je večina delavcev vrnila na delo. Franco se je moral vdati in umakniti svoje grožnje. Odkar je na vladi, so se prvič zamajala tla pod nogami diktatorja.

SPAAK V BEOGRADU

Belgijski zunanji minister Spaak je bil več dni na obisku v Jugoslaviji. Sestal se je s tamkajšnjimi najvplivnejšimi državniki ter se z njimi razgovarjal, kako poglobiti stike med Jugoslavijo in Belgijo, zlasti še kako povečati gospodarske izmenjave. Ob koncu je povabil jugoslovanskega zunanjega ministra Kočo Popoviča na uradni obisk v Belgijo.

STRAHOVIT POŽAR

V osrčju Dunaja je pretekli četrtrek skoro popolnoma zgorela velikanska palača tamkajšnje horze. Zgradili so jo l. 1887 in je bila polna umetnin. Posebno znamenita je bila kupola iz stekla. Uničene so tudi razne umetniške zbirke. Škoda znaša kakšni 2 milijardi lir. Dunajski listi pišejo, da je to največja nesreča, ki je po vojni zadela Avstrijo.

SREČNI PADEK

Na visok vrh v pogorju Mont Blanca na francosko-italijanski meji gradijo žično vzpenjačo. Med delom je zidar Pellisier treščil iz vrtoglave višine v 200 metrov globok prepad. Vse so spreleteli mravljinčci in nato so drveli po strmini iskat truplo mrtvega tovariša. Toda kako so se začudili, ko jim je priljal nasproti nepoškodovani in čili mrtvec. De lavec je namreč padel na velik kup mehkega snega in se čudežno rešil.

ENAKE STOLICE

Komunisti so se zagnali z vso silo proti češčenju in povečevanju voditeljev, češ da morajo biti vsi komunisti enaki. Kako to mislijo, so pokazali te dni v Bolgariji. Na čelnik vlade je imel doslej v parlamentu lepši in višji naslanjač kot ostali ministri. Sedaj ko je Červenkov odstopil, so nesli stolico ven in vsi ministri sede na enako visokih naslanjačih.

ŠTIRIDNEVNI DELOVNI ČAS

Predsednik največjega ameriškega delavskega sindikata g. Rheuter je izjavil, da bodo delavci v Združenih državah začeli borbo

NOVICE

za nov delovni urnik. Zahtevali bodo tri dni v tednu prosto, da jih lahko posvetijo svoji izobrazbi in razvedrilu. Ne bi bilo napačno, če bi namesto ljudi opravljali delo večinoma stroji in bi delavci bolje živeli; najprej v Ameriki, nato s časom po ostalem svetu.

ENO NAJTEŽJH VPRAŠANJ NAŠE DOBE

Japonci se silno hitro množijo. Po zadnjih računih šteje njihovo prebivalstvo že več kot 88 milijonov, glavno mesto Tokio ima pa 7 milijonov 800 tisoč duš ter je tako postal za Njujorkom in Londonom tretje največje velemesto na svetu. V Tokio se priseli vsako leto 350 tisoč novih prebivalcev. Pričakovati je, da bo Japonska imela l. 1970. približno 100 milijonov duš. Otoki, na katerih žive Japonci, so postali pretesni, zemlja ne more več prehraniti prebivalstva.

Če se to težko vprašanje pravično in pravočasno ne reši, bodo Japonci spet silili v sosedne dežele ter iznova ogrožali svetovni mir.

KAJ JE NAŠEL V ČEVLU

Te dni je skromen čevljar Bruno Billi v Modeni dobil v popravilo pošvedran par čevljev. Ko jih je vzel v delo, je v enem otipal več debelih zrn. Povlekel jih je ven in opazil, da so pravi dragulji v vrednosti več stotisoč lir. Lastnik ni še prišel po obuvale. Morda se boji — policije.

KORISTNO ZBLIŽEVANJE

V ponedeljek zvečer je italijanski radio v Trstu oddajal prevod Levstikovega »Martin Krpana«. Take oddaje koristijo medsebojnu kulturnemu spoznavanju. Želimo, da bi se take oddaje ponavljale.

ŠOLSKO LETO

Nekateri dijaki so se veselili, da se bo letošnje šolsko leto zaradi pokrajinskih in občinskih volitev končalo že 25. maja. Prosvetni minister pa je razposlal okrožnico, da bo konec šolskega leta zadnji dan maja. Zrelostni izpiti pa bodo pričeli šele 26. junija.

PAMETEN PREDLOG

V rimskem parlamentu so zastopniki vseh strank predlagali, da bi se hišne gospodinje zavarovale proti boleznim in za starost. Kakor imajo uradniki in delavci pravico do takih zavarovanj, tako naj bi tudi skrbne hišne matere v starosti prejemale pokojnino. Predlog predvideva, da bi v ta namen vsak davkoplačevalec plačal približno 50 lir več davka na leto.

IZDATNA POMOČ

Ameriška vlada je dala Italiji v letošnjem letu za šolske kuhinje 12 milijard lir podpore. V teh kuhinjah je prejemale hrano 1 milijon in 324 tisoč potrebnih otrok. V goriški pokrajini je 48 kuhinj v otroških vrtcih in 63 v ostalih šolah. Hrano pa dobiva 5420 otrok. Ameriški pomoči je dodalo nekaj še notranje ministrstvo.

SO SPET ZAČELI

V Torinu je policija zaprla več mladih misovcev, pri katerih je našla precej bomb in razstreliva. Nekaj bomb so že vrgli proti krajevni sedeži komunistične stranke in v prostore antifašistov. Druge bombe so imeli pripravljene, da bi z njimi strahovali nasprotnike pri prihodnjih volitvah.

VIR DOHODKOV

Angleška kraljeva družina ima različne vire dohodkov. Eden izmed najbolj čudnih, a obenem dobičkanosnih, so kraljevi žrebci. V modernih hlevih, pravih vilah, negujejo 24 konj, ki jih uporabljajo samo za konjske dirke. Te živali prisluzijo kraljevi družini vsako leto nad 60 milijonov lir.

DRAGOCENA KNJIGA

Na razprodaji dragocenih knjig v Londonu je neznan bogataš kupil izvod svetega pisma za 6600 šterlin, to se pravi za približno 11 milijonov lir. Biblija je bila napisana, seveda na roko, v Bologni okoli leta 1200 in je edini primer svoje vrste.

NOVA IZNAJDBA

Predsednik ruske akademije znanosti Ne smejanov je javil, da so v ruskih laboratorijih izumili novo umetno tkivo, ki je stokrat trdnjše od nailona in tudi stane manj. Nova tkanina bo popolnoma spodrinila bombažno in volneno blago.

Kako se bo tkivo imenovalo, ni še znano.

KROŽEK MLADIH IZOBRAŽENCEV
priredi v petek, 27. aprila, ob 20.30 v Trstu, ul. F. Filzi 10, I., sestanek, na katerem bo imel dr. Joža Bitežnik iz Gorice predavanje **O DEMOKRACIJI — NAJBOLJŠI OBLIKI ČLOVEŠKEGA SOŽITJA.**

Vstop z vabilom.

Vera Gregović

je mlada jugoslovanska filmska igralka, ki nastopa v naslovni vlogi najnovejšega jugoslovanskega filma Hanka. Delo je psihološka drama, ki obravnava vprašanje ljubezni in ljubeznosti. Osrednja osebnost je mlada in ognjevita ciganka Hanka, ki je najlepše dekle v vasi. Ljubezenska zgodba je resnična, saj jo je pisatelj Izak Samokovlija zajel po resničnem dogodku, ki se je pripetil pred vojno v nekem ciganskem naselju v Bosni. Film je režiral Slavko Vorkapčič, ki je trideset let živel kot filmski delavec v Hollywoodu ter sodeloval z znamenitima ameriškim režiserjema Goringom in Cukorjem.

Delo Hanka bo zastopalo Jugoslavijo na letošnjem filmskem festivalu v Benetkah.

Vera Gregović je po končanem snemanju Hanke odšla v Hollywood, kjer bo v kratkem nastopila v nekem ameriškem filmu.

Za svobodne občine in samostojne pokrajine

Nadaljevanje s 1. strani

krvno sorodnih družin ter so imele nesporno pravico, da o svojih, čisto lastnih zadevah same odločajo. Občine so obstajale, preden je obstajala država.

Država ni bila ustanovljena zaradi tega, da tlači naravne pravice posameznikov, družin in občin, marveč zato, da te pravice štiti. Ljudje niso na svetu, da služijo državi, temveč je država dolžna, da služi ljudem.

Pij XII. je pretekli teden v govoru, ki ga je naslovil skupini delavcev, to misel zelo jas-

no izrazil. Cerkev — je rekel — se bo stalno upirala vsem poskusom onih, ki hočejo pri soditi državi nalage in pravice, katerih v resnici nima. Cerkev priznava Cezarju, to je državi vse, kar ji gre, toda ji ne more priznati več, ker bi se s tem »izneverila poslanstvu in naročilu, ki ji ga je poveril Kristus.

V boju za svobodo naših občin in pokrajin nas torej prešinja zavest, da so na naši strani ne le republiška ustava in načela demokracije, temveč tudi predpisi naravnega prava in najvišje zapovedi krščanske morale.

Dopisi v Tržaškem

ŠEMPOLAJ

Kdor izmed tržaških bralcev Novega lista ni še bil pri nas, naj kar pride. Ne bo mu žal! Videl bo prijazno cerkev ter značilne kraške hiše. Iz naše vasi se mu bo nudil krasen razgled na tržaški zaliv in daleč na istrsko obalo, v Furlanijo do Gradeža in Barbane. Poleg tega bo imel pred seboj vse prelepe vasice zgornjega Krasa. Naj se nihče ne boji daljave, ker je zveza s Trstom dobra.

Ljubitelji kraških jam, vrtač, škrob in dolin ne bodo nikjer našli toliko kraških značilnosti, kolikor jih je nakopičenih v naši okolici.

S težkim srcem ugotavljamo, da se zanima nje za kmetijstvo dan na dan manjša. Še pred nekaj leti krasni vrtovi, lepi travniki in senožeti so danes manj skrbno obdelani. Mladina hiti v mesto, kjer upa na boljše plačano zaposlitev. Mlajši tudi mislijo, da je kmetovanje nekaj manjvrednega. Danes se pri nas bavijo izključno s kmetijstvom le tri družine, ostali so na pol delavci, na pol kmetje. Zdi se nam pa, da bi mladina imela v bodočnosti lepše zadoščenje, če bi se v večji meri posvetila zemlji svojih dedov, kajti zemlja ni doslej še nikogar izdala in je človekov trud vedno bogato poplačala. In končno je le kmet neodvisen človek, kar je velikokrat mnogo več vredno kakor marsikatera tedenska ali mesečna plača.

SLIVNO

Slivno je tipično kraško naselje z majhno podružno cerkvico, posvečeno sv. Mariji. Magdaleni, ki spada pod šempolajsko faro. V vasi imamo enorazrednico, nastajeno v zasebni hiši. Zato čutimo veliko potrebo po novem šolskem posloju. Vemo sicer, da je že dosedanja občinska uprava vključila v novi gospodarski načrt postavko 8 milijonov lir za novo šolo v Slivnem, toda je veliko vprašanje, ali bodo ta znesek odobrila višja oblastva.

Marsikateri ljubitelj našega Krasa se rad ustavi pri nas, da občuduje kraške zanimivosti. Škoda je le, da v vasi nimamo nobene gostilne, v kateri bi se tujci okrepčali ter zavžili dobrega domačega vina. Morda se bo v bodočnosti kdo opogumil ter odprl gostilno. Prepričani smo, da se mu bo naloženi kapital kmalu bogato obrestoval. Kljub temu pa našim bralcem priporočamo, naj nas kar obiščejo. Videli bodo lepe kraške hiše, borjače in »kolone« in domačini jih bomo prav gotovo prijazno sprejeli.

Sedaj se bližajo upravne volitve. Vse je na nogah in snubi naše glasove. Odstopajoči občinski upravi moramo povedati, da je nekoliko preveč zanemarjala splošne potrebe naše vasi, predvsem ceste. Upamo, da nam bo bodoča uprava bolj naklonjena in, v kolikor je to od nas odvisno, bomo tudi poskrbeli, da do tega pride.

TRNOVCA

JOŽE ŠKERK — SEDEMDESETLETNIK

V torek, 17. aprila, je obhajal 70-letnico rojstva g. Jože Škerk, znani posestnik in bivši gostilničar iz Bajte pri Šempolaju. Slavljeneec je tipični predstavnik našega Krasa: delaven in umen kmetovalec ter priden in skrben gospodar. Vendar se njegovo delo ni nikdar omejilo na domače posestvo, temveč

je posegalo že od nekdaj v slovensko javno življenje. Jože Škerk je bil zadnji od ljudstva izvoljeni župan šempolajske občine. Njegovo županovanje se je končalo l. 1925, ko je zavladal fašizem. Kakor mnogi naši Kraševci je tudi naš slavljeneec prebil marsikatero bridko uro med fašistično strahovlado, toda njegov narodni ponos ter demokratično prepričanje nista dovolila, da bi kdajkoli klonil.

Ko so leta 1949 prvič po zadnji vojni razpisali občinske volitve, ga je domače ljudstvo izvolilo v občinski svet, kjer je kot odbornik 3 leta uspešno zastopal koristi naših občinarjev. G. Škerk je nadalje že 30 let podpredsednik Kmečke posojilnice in hranilnice v Nabrežini ter vse od njene ustanovitve predsednik Kmečke zveze.

K lepemu in častitljivemu slavlju iz vsega srca čestitamo ter g. Škerku želimo, naj ga Bog ohrani še dolgo let čilega in zdravega.

Čestitkam se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

POZIV VOLIVCEM!

Tržaška občina je začela te dni razpošiljati volivcem na dom volilne izkaznice. Ker je to edini veljavni dokument, s katerim lahko glasuješ, pazi, da je pravilno sestavljen. Zato pogled natančno, ali so na njem isti osebni podatki kot na Tvoji osebni izkaznici. Če se podatki ne ujemajo, oglasi se takoj na anagrafskem uradu (Ufficio elettorale), ulica S. Martiri 3, in zahtevaj, da pogršek popravi.

VIŽOVLJE

Tudi Vižovci se včasih oglasimo v Novem listu, da se potožimo o skrbeh, ki nas tarejo. Tokrat nam dela preglavice avtocesta, ki jo sedaj pri nas gradijo. Nova pot bo se kala staro cesto iz Vižovelj v Sosljan. Ker bi na tem mestu nastalo nevarno križišče, so tehniko uprave državnih cest sklenili zgraditi nadvoz. Odslej bomo morali iz Sosljana v Vižovlje še nekoliko bolj navkreber. To pa bi ne bilo še tako hudo, če bi se ne bali velike burje, ki prav na tem mestu v zimskem času razsaja. Ako na obeh straneh nadvoza ne postavijo primerne ograje, obstoji nevarnost, da se zgodi kakšna resna nesreča.

DOLINA

Po vseh vaseh dolinske občine se te dni delajo mrzlične priprave za bližnje občinske in pokrajinske volitve. Danes sicer še ne vemo, kakšne liste in koliko jih bo postavljali v naši občini, vendar že sedaj vlada velika radovednost, kakšen bo izid ljudskega glasovanja. Med tem je bil nedavno tega izvršen predzadnji pregled volilnih seznamov, po katerem je razvidno, da je v naši občini 3491 volivcev, in sicer 1730 moških ter 1761 žensk. Veliko novost predstavljajo volitve v pokrajinski svet, v katerega Tržačani doslej še nismo volili. Kakor smo že pisali, je dr. Palamara najbrž pod pritiskom tukajšnjih laških nacionalistov spremenil volilni zakon za pokrajinski zbor, tako da je v miljsko volilno okrožje vključil še vso dolinsko občino ter Bazovico. S tem so vseskor zadali hud udarec koristim in pravicam naše občine.

MILJE

Po najnovejših podatkih, ki smo jih prejeli od volilnega urada, je v miljski občini 8530 volivcev, in sicer 4163 moških ter 4367 žensk. Ker šteje miljska občina nad 10 tisoč prebivalcev, velja zanjo proporcionalni volilni zakon: od poedine kandidatne liste bo izvoljenih toliko svetovalcev, kolikor bo natančno odgovarjalo številu doseženih glasov.

REPENTABOR

Repentabor je številčno najmanjša občina na Tržaškem in morda tudi v vsej republiki. Kljub temu pa se tudi mi pripravljamo na volitve, ki bodo 27. maja. Doslej ni še nihče predložil kandidatne liste, toda vse kaže, da se bo to kmalu zgodilo. Bralce Novega lista bo prav gotovo zanimalo število naših volivcev. Po zadnjih podatkih bo v naši občini glasovalo 394 ljudi, in sicer 202 moška in 192 žensk.

ZGONIK

V zgoniški občini imamo 823 volivcev, med temi je 388 moških ter 440 žensk. Slišali smo, da politične organizacije vodijo medsebojna pogajanja za nastop pri volitvah, vendar doslej ni bila predložena nobena kandidatna lista. Ker je prihodnji petek zadnji dan, ko se lahko vložijo liste, sklepamo, da bomo za kandidate zvedeli že v začetku prihodnjega tedna.

Dopisi iz Goriške

NAGRADE NAPREDNIM KMETOVALCEM

V nedeljo so v Gorici slovesno razdelili nagrade med tiste kmetovalce, ki so se odlikovali pri obdelovanju velikih, srednjih in majhnih posestev. Slovesnosti je prisostvovalo nekaj stotin kmetov iz vse Goriške. Navzoči so bili tudi vsi višji oblastniki, razen prefekta, ki je pismeno pozdravil zborovanje. Glavno besedo je imel kmetijski nadzornik dr. Marsano. Ta je udeležencem razložil pomen, ki ga imajo taka tekmovanja za dvig kmečkih pridelkov. V kratkih govorih so kmetovalce pozdravili tudi zastopnik ministrstva za kmetijstvo in gozdove prof. Montanari, nadškof msgr. Ambrosi in župan dr. Bernardis, ki je v imenu Gorice poklonil predstavniku vlade zlato svetinjo. Prof. Montanari ima posebne zasluge za dvig goriškega kmetijstva, zlasti še za gradiščansko-krminski konzorcij.

Med kmetovalce, ki so v tekmi zmagali, so razdelili 2 milijona lir. Nagrade so bile po 200, 150, 125, 75, 50 in 25 tisoč lir. Ni dvoma, da tudi taka tekmovanja vzpodbujajo ljudi k večji pridnosti in delavnosti.

TRGOVINSKA ZBORNICA USPEVA

Goriška trgovinska zbornica bo zgradila v ulici Diaz novo veliko poslojše, v katerem bodo stanovanja, urad in razstavljalni prostori.

Gradbeni načrt je že predložila v odobritev občinski gradbeni komisiji.

KMETIJSKA NABAVNA ZADRUGA

Trst — Ul. Foscolo 1 — tel. 94386

sežede in skladišče v Trstu

prodajalne — Trst — Ul. Flavija 23

Milje — Ul. Roma 1

VSE ZA KMETIJSTVO

== Dopisi iz Goriške ==

PLACUTA

Po mestu se vedno bolj širijo vesti, da bo naša župnija izročena oo. frančiškankom iz tridentinske province. Te patre Slovenci sicer dobro poznamo, a na žalost bolj od slabe kot dobre strani. Preslabo so se žal izkazali že na Sv. gori in Kostonjevi. Do nas Slovencev so se, kar se tiče naših pravic v cerkvi, vedno nepravilno obnašali. Zato se po vsej pravici bojimo, da bodo tudi v novi župniji nenaklonjeni slovenskim vernikom, ki jih je na Placuti skoro polovica. Vprašanje je, kako naj sploh upravljajo placutarsko župnijo duhovniki-redovniki, ki ne znajo niti besedice slovenski in se našega jezika tudi nočejo naučiti.

PODGORA

V Novem listu smo čitali, da so tržiške ladjedelnice in livarna Safog delavcem že izplačale nagrado na proizvodnjo, čeprav delavstvo v livarni ni dobilo v celoti zahtevane vsote. Izplačilo take nagrade terja že več tednov tudi delavstvo naše predilnice. To zahtevno je notranja komisija zadnje dni obnovila v posebnem pismu, ki ga je pisala upravi podgorskega velepodjetja. V njem zahteva, naj se izplača vsaki zaposleni osebi 25 tisoč lir enkratne nagrade.

Predilnica je za svoj novi tovarniški rayon oddelek nabavila celo vrsto strojev, za katere ji ni bilo treba plačati carine, ker uživa dobrote proste cone; prav tako uporablja za pogon strojev gorivo po nižjih cenah proste cone.

Mestna gradbena komisija je pretekli teden odobrila podgorski predilnici tudi načrt za razširitev enega izmed tovarniških oddelkov, kar zopet pričra, da gredo njeni računi v klasje.

Zato smo mnenja, da bi bilo grdo in nesocialno, če bi se vodstvo predilnice protivilo izplačati zahtevano nagrado svojemu delavstvu. Saj bo s tem vrnilo delavstvu le majhen odstotek dobička, ki ga je poželo v letih, odkar uživa ugodnosti proste cone.

ŠTMAVER

Tudi nekateri Štmaverci in Pevčani smo se v nedeljo udeležili slovesnosti v Gorici, kjer so razdelili nagrade naprednim kmetovalcem.

Izredno nas je razveselilo poročilo goriškega župana dr. Bernardisa, ki je med drugim z velikim zadovoljstvom poudaril, da je danes tudi že rešeno vprašanje vodovoda v Štmavru. Ta zelo zadovoljiva vest bo gotovo razveselila Štmaverce in Oslavce, saj bodo morda v kratkem pili zdravo vodo. Nova pridobitev bo pa pomembna tudi za naše živinorejstvo in za vse gospodarstvo. Zato upamo, da v kratkem zares začno z gradnjo vodovodnih naprav.

OSLAVJE

Ne bo odveč, ako ponovno opozorimo oblastva na izredno zanimivi dokument iz l. 1936, ki nam potrjuje, kako slabo že od nekdanj slišijo ušesa oblastnikov, ko gre za življenjske potrebe obmejnega slovenskega prebivalstva.

25. januarja 1936 so zastopniki Oslavcev poslali goriškemu prefektu tole pismo: »Eks-celencu! Dovoljujemo si opozoriti Vašo eks-

celenco, da se podpisani prebivalci z Oslavja že več kot šest mesecev nahajamo v veliki težavi zaradi pomanjkanja vode. Že več časa ni dovolj dežja in naši vodnjaki, ki jih ni veliko, so se posušili, nekateri pa so sploh neuporabni. Zato nam manjka voda ne le za hišno uporabo, marveč tudi za živino in druge kmečke potrebe. Že od avgusta 1935 smo prisiljeni, prevažati vodo iz pevmškega vodovoda. To pa je združeno z velikim trudom in veliko izgubo časa.

Že v mesecu avgustu preteklega leta smo zaprosili županstvo, da bi se podaljšal vodovod iz Pevme do Oslavja. Na svojo prošnjo pa nismo dobili niti odgovora in je bila brez vsakega učinka. Zato smo prisiljeni zaprositi Vašo Eks-celenco, naj posreduje pri županstvu, da se loti potrebnih del za podaljšanje vodovoda.

Novi list se skoraj že dve leti bavi z vprašanjem vodovoda za briško obmejno prebivalstvo v Števerjanu, Oslavju in Štmavru ter drugod po slovenskih vaseh na Goriškem. Zdrava pitna voda je pač najvažnejši pogoj ljudskega zdravja in osnova uspešnega kmečklega gospodarstva. Zato ne moremo razumeti, kako je sploh mogoče, da tega ne uvidijo oblastva, ki niso doslej poskrbela, da se z gradnjo prepotrebne vodovoda zares pobiti! Že skoro 40 let je glas našega obmejne-ga ljudstva glas vpijočega v puščavi. Kako dolgo še?

V nedeljo je med malimi posestniki dobil 50 tisoč lir nagrade naš domačin Gravner Josip. K uspehu mu vsi čestitamo.

ŠTEVERJAN

Pretekli četrtek je pri nas snežilo, toda sneg ni ostal. V soboto in nedeljo se je mrz še povečal, tako da je zemlja pomrznila in je v nižavah pala slana. Kljub temu pa nista niti mrz niti poznejše deževje hudo škodovala našim nasadom, razen redkim marelicam in mandeljnom, ki so že odcveteli. V ponedeljek pa je slana povzročila precejšnjo škodo breskovim nasadom. Da bi kmetovalci preprečili večjo škodo, so po raznih kotlinah zakurili kresove.

Naši fantje in dekleta so na velikonočni ponedeljek priredili izlet v Devin in Miramar, kjer so si ogledali tamkajšnje zanimivosti. Nato jih je avtobus peljal do tržaške stolnice sv. Justa, kjer jim je neki civilist razlagal njene zgodovinske posebnosti. Čudno se je pa mnogim izletnikom zdelo, da jih je ta mož imel za Nemce. Na belo nedeljo pa je števerjanska mladina priredila izlet na Vrhovlje. V tamkajšnji cerkvi so izletniki imeli blagoslov, nato pa po blagoslovu so se zbrali pri stari Bavdaževi gostilni in veselo prepevali. Udeleženci so se z obeh izletov vrnili veseli in navdušeni.

Pretekli petek je bil občni zbor bolniške kmečke blagajne. Zavarovanci so se hudo pritoževali zaradi slabe zdravstvene oskrbe. Kdo bi jim ne dal prav? Kmetije so sploh zelo nezadovoljni z zavarovalnim zakonom, ki ne predvideva niti brezplačnih zdravil, kar bi bilo najbolj potrebno. Zavarovanje, za katero morajo veččlanske družine plačevati od 8 do 10 tisoč lir, je zato kmetom bolj v breme kot v korist. Razpokošenje zavarovancev morajo vodilni politični krogi vse-kakor upoštevati in čimprej poskrbeti, da

se zakon spremeni. Poleg tega so tudi občinski zdravniki za male kmečke posestnike predragi.

Nedavno je po več letih imela občni zbor tudi Kmečko-delavska zveza, ki je povečini zopet izvolila stari odbor. Zvezo bo še nadalje vodil g. župan Podveršič.

Komisija za zimsko pomoč je naši občini nakazala 40.000 lir podpore za tukajšnje reveže.

SOVODNJE

Šolsko skrbništvo je pretekli teden obvestilo didaktičnega ravnatelja doberdobskega okraja g. Antona Vižina, da je vodstvo RAI-a pregledalo programe, ki jih je lansko leto dalo snemati na slovenskih in italijanskih ljudskih šolah na Goriškem. Pristojna komisija je odločila, da so program najboljše izvajali na sovodenjski ljudski šoli in da ji zato pritiče prva nagrada. Poleg častnega priznanja dobi sovodenjska šola še radijski sprejemnik, 4 radijske sprejemnike pa prejmejo tudi druge ljudske šole v sovodenjski občini, ki so sodelovale pri izvajanju odličnega programa.

Da je program tako odlično uspel, gre zasluga učiteljicam sovodenjske šole: Kacin Angeli, Stepančič Mariji, Vižin Gizeli in Rožič Vlasti.

Nagrade in priznanja se iz srca veselimo vsi Sovodenjci in tudi vsi Slovenci.

Še posebej čestitamo mladim učencem, ki so odlično deklamirali Župančičevega Cicibana, Stritarjeve mladinske pesmi ter lepo prepevali.

Še dve veseli! Banca d'Italia je pred kratkim javila naši posojilnici in hranilnici, da je ena njena obveznica bila izžrebana in dobila en milijon. Posojilnica bi rada to vsoto razdelila med članke, a ji je banka odgovorila, da tega ne sme storiti. Vendar se bo pa še potrudila, da to dovoljenje doseže.

Naši občini je komisija za zimsko pomoč dala 110 tisoč lir za reveže in brezposelne.

IZ DOBERDOBA

Nagrado 50 tisoč lir je v nedeljo dobil tudi domači posestnik Ferletič Miro. Njegovo posestvo je res vzorno in vsega priznanja vredno. K uspehu mu vsi Doberdobeč čestitamo.

Komisija za zimsko pomoč nam je pretekli teden nakazala 180 tisoč lir, ki naj jih naša občina razdeli med svoje reveže in brezposelne. Za ta znesek smo sicer hvaležni, toda upali smo, da se nas bodo spomnili tudi pri nakazilih za delovišča.

SMRT ZAVEDNEGA SLOVENCA

V torek smo ob obilni udeležbi prijateljev in znancev pokopali 78-letnega g. Smeta Antona, sodnega slugo v pokoju. Bil je vse življenje zaveden Slovenec, ki je zaradi svojega neomajnega narodnega prepričanja prestal marsikatero bridkost. Naj mu sveti večna luč!

Njegovim hčerkam in sinu izrekamo ob težki izgubi iskreno in globoko sožalje.

RODITELJSKI SESTANEK

Ravnateljstvo Nižje srednje šole v Gorici sporoča staršem, ki imajo otroke na tej šoli, da bo prihodnji roditeljski posvet v nedeljo, 22. aprila ob 10.30, v šolskih prostorih v ul. Randaccio, kakor je bilo sporazumno sklenjeno na zadnjem sestanku. Vljudno jih vabi, da se ga udeležijo v čim večjem številu, ker je to zadnji sestanek v tem šolskem letu.

Beneška Slovenija

IZ ČEDADA

Na belo nedeljo so Furlani tudi letos slovesno obhajali 164. rojstni dan svojega naj večjega pesnika Petra Zoruttija. Na dvorišču pesnikove rodne hiše v Lozah pri Dolenju se je ob tej priložnosti zbralo zares odlično občinstvo iz vse Furlanije. Slovesnosti so prisostvovali prefekta iz Vidma in Gorice, predsednika obeh deželnih svetov ter župana iz Gorice in Vidma in še cela vrsta drugih oblastnikov. Goriškega nadškofa je zastopal prošt dr. Soranzo.

Navadno je bila ta slovesnost le folkloristična veselica, pri kateri so slavili narodnega pesnika, peli, plesali in posebno radi pili briška vina. Letos pa je imela važen politični pomen, in to po zaslugi našega župana, senatorja Viljema Pelizza. Na rodni Zoruttijevi hiši so letos odkrili bronasti doprski kip pesnika, ki ga je vliil slavni čedadski modelist Morandini.

Slavnostni govor je imel čedadski župan Pelizzo. Gospod senator je že koj v začetku svojega govora spravil v zadrego nekatere udeležence, ko je nepričakovano načel peče vprašanje pokrajinske avtonomije: »Zorutti predstavlja za nas Furlane«, je krepko

poudaril gospod senator, »enotnost Furlanije: od Gorice do Sac'la, od Karnijskih gora do Maranske lagune. To enotnost moramo imeti pred očmi tudi ob problemu vedno živega vprašanja furlanske avtonomije. Pozabimo nevsčene spomine na preteklost, ko smo bili sprti, in krepko poudarimo enotnost Furlanije, ako hočemo, da bo Rim prisiljen, nam dati z avtonomijo v roke orožje, da zadosti našim gospodarskim in socialnim potrebam.«

Senatorja so nagradili z navdušenim ploskanjem. Med onimi, ki so se znašli v neprijetni zadregi, je bil zlasti goriški župan dr. Bernardis, ki je sledil pri zvočniku senatorju Pelizzu. Dr. Bernardis je odkrito poudaril, da je presenečen, ker se je pomladanska veselica pretvorila v navaden shod. Razložil je, zakaj so bili Goričani navidezno mrzli do avtonomističnega gibanja. Najprej da so se morali boriti za »italijanstvo Gorice«. Nato pa je izjavil, da so sedaj Goričani pripravljene razpravljati o tej zadevi, a le pod pogojem, da jim bo avtonomija dala absolutno zagotovilo, da bo ta zemlja ostala svobodna, oziroma italijanska. »Ako je za dobrobit naše zemlje in našega ljudstva koristnejše, je

zaključil, »da se vpelje avtonomija s posebnim statutom, naj le pride avtonomija.«

Zoruttijeva slavnost v Lozah je pokazala, da je vprašanje avtonomije s posebnim statutom za Furlane in seveda tudi za Slovence najvažnejše vprašanje naših dni. Mi Čedadci smo zelo zadovoljni, da se je naš župan tako odločno zavzel za pokrajinsko avtonomijo, in upamo, da so ga tudi do Rima slišali.

Čedadce še vedno vznemirja cerkveno stanje v Kozci. Na belo nedeljo smo zaman pričakovali, da se pripeljejo zopet verniki iz Kozce k sv. maši v Čedad. Ni jih bilo. Bržkone »komitat« ni hotel dati denarja za poseben avtobus. Zvedeli smo, da je videmska nadškofija vzela v Kozci v najem zasebno hišo za g. župnika Kjačiča, ki je tako mogel zasesti svojo župnijo. Neverjetne reči smo slišali od ljudi iz Kozce. Vsa zadeva ima temno ozadje, o katerem je bolje molčati. Ljudje so prestrašeni, ker nekdo žuga vsem, ki hodijo k maši novega g. župnika in z njim govorijo. Tudi lastnik hiše, kjer g. Kjačič stanuje, je to občutil. Temne osebe zagotavljajo ljudem, da se bo kljub vsemu don Boldarino povrnil v Kozco. Preprosti ljudje to verujejo in se boje maščevanja vsemogočnega Boldarina.

Vse to se ne godi v komunistični Budimpešti ali Pragi, marveč v nadiških dolinah — v Kozci!

BELI GRAD ZAKLETI GRAD

Ob sedmih zvečer se kralj odloči, da sprejme predajo, ki naj se ob osmih, ko ultimatum poteče, javi po radiu narodu.

Generali so se brž razpršili. Kraljeva družina se je zatekla v palačo vojnega ministva. Ko so drugi dan zvečer prvi nemški oklopniki prigmeli na trg Venezia, so kralj, kraljica in princ Humbert z majhnim spremstvom komaj ubežali po ul. Appia. Po mizah in predalih so pustili še listine in važne spise o padcu kraljestva. Opolnoči je vrsta avtomobilov pridirjala do Ortone al Mare, kjer so se zadnji člani savojske dinastije vkrcali na ladjo »Gleno«, Karabinjerom, ki so ga spremljali na begu, je kralj razdelil kot nagrado zadnjih petdesettisoč lir... Udarec, ki se ga pripravljali kralj, De Bono in drugi proti Mussoliniju, ni po čudnem naklepu usode zadel v polno. Italija se je razcepila na dvoje. Za De Bona in druge je usoda prihranila drugačno odločitev. Stari maršal, ki se je v srečo že kesal za svoj glas na nočni seji fašistovskega sveta, je sporočil svojemu upravitelju v Miramar, naj spravi vso njegovo lastnino v zaboje, ker da se bo težko več vrnil v grad ob Adriji. In res ga tudi več ni videl v svojem življenju. Zaznamovan od usodnega prsta temne usode, ki je ležala na zakletem gradu, je padel kot nova njegova žrtev.

600 DNI

Kolo zgodovine se ne suče vedno enako hitro. Ko so nemške čete vkorakale v Rim, so se De Bono, Ciano in pristaši usteli. Njih čas še ni prišel, šel je celo mimo njih in kolo jih je strlo.

Po 45 dneh vlade, ko so upali, da bodo prevzeli vodstvo Italije, je napočilo zopet 600 dni črne tiranije, ki se je nad njimi smrtno maščevala. Vsi so se poskrili. Tudi poveljnik

policije Senise se je umaknil, čeprav je še dan poprej po radiu sporočil Gueliju, naj previdno ravna z Mussolinijem, če bi ga kdo skušal rešiti.

Tiranovi stražniki so bili vsi iz sebe, ko so zvedeli, kaj se godi v Rimu. Še večje razočranje jih je pa čakalo v nedeljo, 12. septembra 1943.

Zjutraj so se še okrog vrhov Gran Sassa podile goste megle. Proti poldne pa so se v jasnem soncu bleščali kristalni gorski snežniki. Bilo je proti 2. uri popoldne, ko je Mussolini, stoječ pri oknu, opazil več trimotorov, ki so z višine 3000 metrov spuščali padalce. Komaj so ti pristali, so že postavljali strojnice in se v obroču bližali poslopju. Na čelu je prodiral nemški stotnik Skorzeny, ki je dobil od Hitlerja ukaz, naj natančno prouči drzni načrt, kako rešiti pajdaša Mussolinija z vrhov Apenin.

Stotnik Faiola je zabrlizgal alarm, policiisti in orožniki so se s puškami v rokah postavili pred vhod. Tedaj je Mussolini ugledal skozi okno sredi nemških padalcev svojega generala Soletija v uniformi policijskih čet.

»Kaj tvegate? Ne vidite?« je zakričal. »Italijanski general je! Nikar ne streljajte!« V zmedu, ki je nastala, je Skorzeny z nekaj vojaki udril po stopnicah v Mussolinijevo sobo, razorožil dva stražnika in javil jetniku, da ga je po firerjevem ukazu prišel rešiti. Medtem so se spodaj Nemci in stražarji kar bratili. Vsi značaji so se majali zdaj sem, zdaj tja, po načinu tiste dobe...

V eni uri je bilo vsega konec. Majhno letalo »Čaplja« je v smelem poletu preko prepadov in ledenikov odneslo trinoga najprej na Dunaj, potem pa v Monakovo na Bavar-

skem. Tam so na ukaz poveljnika policije Himmlerja najprej zaprli generala Soletija, ki je s svojo prisotnostjo pomagal rešiti svojega bivšega gospodarja. Nekaj dni za njim so prišli še po Seniseja, in sicer naravnost v palačo Viminale, ter ga odpeljali v nemško taborišče, kamor je še pred malo časa kot poslušni hlapec pošiljal tudi na stotine naših ljudi. V življenju se torej grehi plačujejo po istem merilu.

Kolo zgodovinske nuje se vrti dalje. Iz Monakovega je nekdanji gospodar Italije odletel v vzhodno Nemčijo v Hitlerjev glavni stan. Tam je zbral nekaj pribeglih pristašev in jih je, toda ne več v nekdanjem nasilnem glasu, nagovoril: »Camerati, zdaj priņememo znova.«

In res so pričeli, toda le v senci nemškega pajdaša, ki se je že izražal, da ga bo zaveznik na jugu še enkrat izdal. Izrabiti ga je pa še hotel proti polovici Italije, ki je že bila svobodna. Nekaj dni nato je Mussolini že začel dajati ukaze in ustvarjati na mig svojega nemškega gospodarja Italijansko socialno republiko. Sprva je imel velike sitnosti, ker so se vsi nekdanji pokrajinski četrtniki silili naprej, da bi postali ministri. Polagoma je pa le vsakemu dal kak naslov. Celu odvetnik Peter Pisenti, ki je l. 1927 kot videmski prefekt stuhtal najbolj brihtno politično polomijo, ko je ukazal naj slovenski časniki v Julijski Krajini izhajajo z italijanskim prevodom, je dobil zdaj nagrado. Postal je zadnji Mussolinijev minister — pravice. Na višku svojih želja se je samodržec zazdel samemu sebi, ko so uslužni ministri na seji 27. oktobra 1943 v gradu Rocca delle Caminate proglasili svoje ga gospodarja za državnega poglavarja.

Mussolini je odpravil znak liktorskega snopa in vpeljal meč.

Na kljukasti križ se je obesil rimski meč, ki so ga rabili sužnji in gladiatorji, ko so se v koloseju pobijali v zabavo mogočnjakom starega Rima. Ta se je pa zdaj ponižal in plesal po taktu vijoline objestnega Germana.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Koncert zabavnega orkestra ljubljanskega radia

V petek, 13. aprila, je tržaška Glasbena matica priredila v dvorani na Stadionu koncert orkestra ljubljanskega radia pod vodstvom Bojana Adamičiča. Nastopili so razni solisti, jazz-pevka Helena Cvetežar in komika Frane Milčinski-Ježek ter Dana Osojnik. Koncert je trajal približno dve uri. Na njem se je naše občinstvo posebno v drugem delu prisrčno zabavalo.

Najprej moram omeniti duhovita komika, ki sta popolnoma uspela s svojimi nastopi ter odlično razpoložila poslušalce. Tudi pevka je bila dobra, čeprav je bilo opaziti v visokih glasovnih legah nekoliko negotovosti. Morda pa to ni njena krivda. Mikrofon je bil namreč zelo slab in še slabša zvočna napeljava. Prireditelji bi bili morali bolj vestno pripraviti koncert, saj vendar Adamičičev orkester ne gostuje vsak dan pri nas. Pravočasno bi bili morali oskrbeti nov mikrofon in zvočno napeljavo.

Izmed solstov moram predvsem pohvaliti harmonikarja. Ob spremljavi orkestra je zaigral dve polniki z zares čisto tehniko in lepo interpretacijo. Tudi drugi solisti niso bili slabi. Vendar če poslušamo soliste drugih orkestrrov, nam naši dajo vtis, da zaostajajo v tehniki in tudi v stilu (trobenta negotova v visokih tonih, pozavna preveč groba v tonu, za alt in tenor pa je bil »hota« brez one prave forme, ki se prilega tema dvema glasbiloma).

Poudariti pa moram, da je bil orkester v celoti dober, uglašen in v izvajanju sinkopiranih fraz natančen; škoda le, da so bila trobila včasih preglasna in so pokrivala saksofone. Posamezne sekcije so bile odlične. Izvrstna je bila skupina pozaven, ki je bila v unisonih odlična, takoj za njo so bili saksofoni.

Glede izbire sporeda moram pripomniti, da je bila nekoliko enolična. Slišali smo skoraj same fox-trote in slow-foxe. Zaigrali so samo eno beguine, pri kateri pa razen »marakasa« niso bili uporabljene južnoameriški ritmični instrumenti. Sodin, da bi skladba prišla bolj do izraza, če bi bila prirejena v sestavi južnoameriških orkestrrov.

Tudi instrumentacija je bila bolj starega kova, v mnogih ritmih se približuje Glenn Millerjevi. Najvažnejše in najlepše točke sporeda so bile: Sedem let skomin, Perfidia, Zgodba o Glenn Millerju ter zadnji boogie-woogie.

Sedem let skomin: solo trobente čist in gotov, pozavna nekoliko pregroša, tenor saksofon je imel premalo tona, fraza dixilanda stila dobra. V celoti je bilo izvajanje dobro. razen morda uvoda, kjer so bile trobente v visokih tonih negotove.

Perfidia: lepo izvajanje, sekcija pozaven zelo dobra, le saksofoni bi morali nekoliko omiliti »glisande«.

Zadnji boogie-woogie je bil poleg Zgodbe o Glenn Millerju najboljše zaigrana skladba. V njih smo slišali res pristni jazz.

Omejene skladbe so občinstvo tako navdušile, da je zahtevalo ponovitev.

Vsakdo pa mora brez pridržka priznati, da je bil koncert lep in zabaven. Tržaško občinstvo želi, da bi imelo priložnost večkrat slišati Adamičičev orkester ter ga stalno spremljati na njegovi umetniški poti. Prepričano je, da ga bo v kratkem lahko prštevalo med najboljše svetovne jazz-orkestre, in mu je hvaležno, da je s svojimi nastopi potrdil kulturno raven slovenskega naroda tudi na tem področju umetnosti.

L. S.

KULTURNE VESTI

Pred kratkim je bila v Cincinnatiju 1. mednarodna razstava grafike. Razstavljena so bila dela, ki jih je ravnatelj grafične galerije v Cincinnatiju Groschwitz izbral za lanski mednarodni razstavi grafike v Ljubljani. Vsega skupaj je bilo razstavljenih 84 listov, ki jih je izdelalo 77 umetnikov, pripadajočih 18 državam. Jugoslavijo je zastopalo 11 umetnikov, od katerih je bilo sedem Slovencev, in sicer Debenjak, Jakac, Tone Kralj, Maleš, France Mihelič, Pogačnik in Pregelj. Vsak izmed njih ima po en list, samo Debenjak dva, in sicer Colni v Savudriji ter Mrtvaški ples. Prvo Debenjakovo delo je bilo tudi posneto v razstavnem seznamu. Med italijanskimi razstavljenimi deli sta bili tudi grafiki naših tržaških rojakov Avgusta Cernigoja in Lojzeta Spacala, ki je bil nagrajen na lanski ljubljanski razstavi. Med razstavljenimi deli Pariške šole je zastopan z enim listom tudi naš rojak, ki živi v Parizu, Veno Pilon. V razstavnem seznamu se je njegov urednik Groschwitz zelo pohvalno izrekel o lanski ljubljanski razstavi. Tej se imamo tudi mi zahvaliti, da se je mogla predstaviti najširši ameriški javnosti cela vrsta naših domačih umetnikov in tako potrditi sloves, ki ga uživa v tujini slovenska upodabljajoča umetnost.

Znanj angleški slavist, vseučiliški profesor Janko Lavrin pripravlja izbor slovenske lirike v angleščini. Izbor bo obsegal dela pomembnejših slovenskih lirikov od Prešerna do sodobnih pesnikov.

V Angliji pripravljajo tudi izbor del srbohrvaškega pesništva ter knjigo jugoslovanske proze.

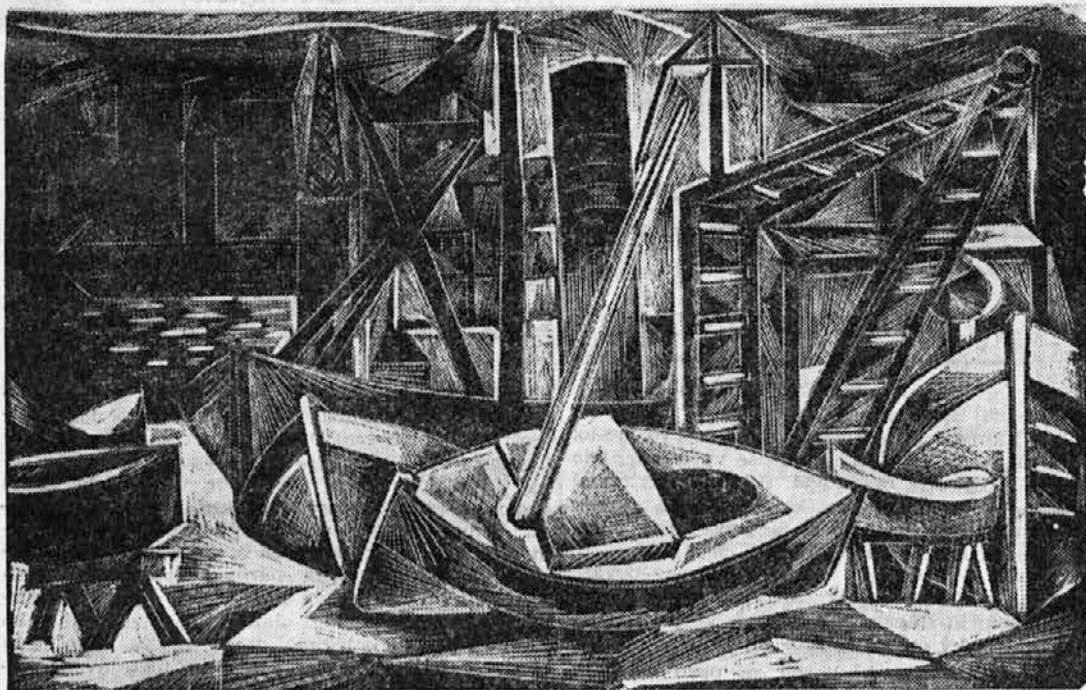
V New Delhiju v Indiji je izšel prevod znamenitega Cankarjevega dela Hlapec Jernej in njegova pravica. V hindujščino ga je prevedel indijski publicist Sing, predgovor mu je pa napisal književnik Cedomir Minderovič.

SEMAFOR

Ivan Cankar in nekdo

Ko je nedavno tržaški občinski svet razpravljalo o novem poimenovanju nekaterih ulic v mestu in v predmesčju, je bilo med drugimi slovenskimi imeni predlagano tudi ime Ivana Cankarja, pisatelja, katerega dvajset knjig pomeni za slovensko literaturo toliko kot njeno sveto pismo, obenem pa tudi njeno največje uveljavitev v svetu, saj je bil Cankar že preveden v angleščino, v češčino, v slovaščino, v esperanto, v finsščino, v francoščino, v hrvaščino in srbsščino, v italijansščino, v madžarsščino, v nemščino, v poljščino, v ruščino in po vojni še v kitajščino. Pa tudi priznanj mu ni manjkalo od ljudi, ki vedo, kaj je književnost, začeni s Thomasonom Mannom. Da se razumemo: kdor je to ime predlagal, si gotovo ni utvarjal, da bo z njim spodrinil kakšen Corso Cavour ali kakšno Piazza Unità, posebno če se je spominjal, kakšen hrup je pred leti povzročila v Devinu nedolžna dvojezična tablica, ki je kazala pot k morju. Cankarjevo ime naj bi pač nosila ulica v predmestju, kjer je slovenskega življa dovolj, da lahko zahteva zase ime svojega največjega pisatelja. Vsekakor pa bi mu Cankarjevo ime pomenilo več kot vsiljeno ime kakšnega Mummija Curtiusa Aselliona, kakšnega neznanega rimskega kaplarja, ki si je pred dva tisoč leti nevede rešil svoje ime v zgodovino s tem, da je morda v megleni noči mimo Ogleja zabredel v močvare okrog Tergesteja. Toda kaj je bilo naposled s tistim predlogom? Da je bil za večino v občinskem svetu nesprejemljiv, je razumljivo, saj bi pred Cankarjem ali tudi Dostojevskim in Tolstojem dala prednost vsakomur, čeprav napadalcu Triestine, ki je poslal v nasprotno mrežo nekaj več ali manj mojstrskih golov. Da je bil ta predlog nesprejemljiv za našega župana, je dvakrat razumljivo. Sicer — pa tokrat mu mogoče ne moremo niti tako zameriti, ko pa vse kaže, da ni vedel, kdo je Cankar. Za našega župana vsekakor manj znan kot kakšen Mummus Curtius Asellio, saj se je menda vprašal: »Ma chi è questo Cankar?« Si predstavljate slovenskega župana v Isoli, kjer imajo menda še Carduccljevo ulico, da bi rekel: »Kdo pa je ta Zarducci?« Jaz si ga ne, in to iz enostavnega razloga, ker slovenskemu človeku ne morem pripisovati zmožnosti, da bi se delal duhovitega s tem, da bi razkazoval svoje zaničevanje do velikega tujega pesnika. Kajti tudi pri našem županu ni šlo natančno za nevednost, ampak za zaničevanje. Za prezir. Za sovraštvo, od katerega nima sicer Ivan Cankar ničesar izgubiti.

Polikarp

A. Cernigoj:

Obrežje

Slikar A. Černigoj

Naš tržaški rojak Avgust Cernigoj je sicer profesor risanja na slovenskih srednjih šolah v Trstu, toda naši javnosti je znan predvsem kot slikar in grafik. Ustvarja oljne slike, cerkvene freske in dekorativna dela. Kot grafik ljubi zlasti lesorez, jedkanico in gravuro.

Cernigoj je nemiren duh. Neprestano išče svoj umetniški izraz. Njegova slikarska smer gre iz realizma preko kubizma v popolno abstraktnost. Ko je prvič razstavljal v Ljubljani (l. 1925), je razgibal vso tedanjo slovensko kulturno javnost. Cernigoj je namreč že tedaj pripadal struji, ki ni priznavala slikarstva v tradicionalnem smislu, temveč je zagovarjala novonastopajoče prostorninsko pojmovanje. To obstaja iz gradnje pobarvanih predmetov v dinamični obliki.

Cernigojeva dela nam prikazujejo zlasti krajne in tihožitja. Na njegovih platnih zažive v čudovitih

barvah kraški motivi, morje, pristanišče, ladje, tovarne in žerjavi. V marsikateri njegovi krajinski sliki zelo lepo učinkujejo sončni toni.

Kot grafika ga odlikujeta predvsem odlična risba in učinkovito sekanje svetlobe in sence. Posebno tihožitja so risana s prefinjeno tehniko in pesniškim navdihom. Pri abstraktnih kompozicijah izstopajo zlasti krivuljaste in elipsaste črte, katerim daje poseben poudarek svetlobna igra.

Cernigoj je pred drugo svetovno vojno poslikal več prekoceanskih parnikov, med vojno pa mnogo kraških cerkva.

Razstavljal je po mnogih mestih Italije, Jugoslavije, Avstrije in Svice, predvsem pa v Trstu in Ljubljani. Na mednarodnih razstavah je Cernigoj doživel pomembna priznanja.

Slika življenja v Ljubljani v letu 1943 je prikazala med drugim v svoji novi knjigi »Sodobniki« italijanska igralka in pisateljica Elsa de Giorgi.

GOSPODARSTVO

ZATON LISJENKA

Prof. Trofim Lisjenko je odstopil kot predsednik sovjetske akademije kmetijskih ved. Ali je bil ta odstop res »dobrovoljen« ali je posledica pometanja z vsemi Stalinovimi ljubljenci, ni važno. Pač pa je važno dejstvo, da skušajo pomesti tudi nauke, ki jih je Lisjenko s svojimi sopotniki širil in ki so v nasprotju z zaključki zapadnega svobodnega znanstva. Gre namreč za genetiko. To je veda, ki se peča z naravnimi zakoni dedovanja v življenju.

Pred približno 50 leti so slučajno odkrili zapiske poskusov, ki jih je skoraj pred 100 leti delal češkomoravski menih Mendel na samostanskem vrtu z rdeče- in belocvetičim grahom. Poskuse je delal skozi več let, skrbno opazoval pojave in vse zapisal. Iz odkritih zapiskov so spoznali znanstveniki, da je Mendel odkril zelo važne naravne zakone o dedovanju. Na podlagi teh se je razvila cela veda »genetika«, ki je dala že do danes zelo važne plodove, med drugim križano koruzo, nove zvrsti trt, sadja in zelenjavi, marsikaj pa tudi že v živinoreji. Največji znanstveniki na polju genetike so poleg Mendla Američanec Weismann in Morgan, Čeh Svoboda, v zadnjem času pa je zavzel zelo vidno mesto Italijan Alberto Pirovano, ki je v svetu znan po novih rastlinskih sortah, ki jih je vzgojil.

Umljivo je, da so se s to vedo bavili tudi ruski znanstveniki in vse do nastopa Lisjenka ni bilo nobenega nesoglasja v zaključkih ruskih in zapadnih znanstvenikov. Ti zaključki pa niso bili pogodu komunistom, ker prevečkrat nasprotujejo razvojni teoriji, ki je temelj komunističnega nauka o življenju in njegovem razvoju.

Zagrizeni Lisjenko je brutalno prisilil k molku vse ruske znanstvenike, ki so izpovedovali »zapadno«, oziroma »meščansko« genetiko, zasmehoval mendelizem in njegove pristaše, postavljajl nedokazane in zato neznanstvene trditve in zaključke na podlagi kakšnega življenjskega pojava, katerega ni razumel. Lahko je gospodoval na tem polju s pomočjo Stalina in komunistične stranke, ki ga je postavila za predsednika akademije kmetijskih ved in ga proglasila za prvo komunistično zvezdo na znanstvenem nebu, zvezdo, pred katero se morajo vsi ostali genetičarji skriti.

Pristaši mendelizma trdijo, da so vse dedne lastnosti — recimo pri človeku barva las, barva oči, oblika nosa in čelo kakor tudi ostale telesne, pa tudi mnoge duševne lastnosti — zakoreninjene v tako imenovanih »genih«, ki so v hromozomih, in da se podredjujejo po določenih naravnih zakonih. Lisjenko ni zanikal ravno vsega tega, pač pa trdil, da se te lastnosti spremenijo, če se spremenijo življenjske prilike in da te nove pridobljene lastnosti postanejo dedne. To pa ni res!

Na Lisjenkovo in njegovih sopotnikov mesto so bili postavljeni novi ljudje, ki skušajo skleniti mir z zapadnimi znanstveniki genetike in so bile v tem oziru že dane izjave, ki posredno obsojajo Lisjenka in njegove trditve.

OPIS PRIPOROČLJIVIH SORT KRIŽANE KORUZE

V naslednjem so upoštrevane samo tiste sorte križane koruze, ki so dovolj zgodnje in ki so odporne proti suši ter se njih seme lahko dobi ali naroči pri kmetijskem konzorciju.

1. Wisconsin 355, rumeni zobnik. Dozori v 110 dneh, slama visoka okoli 190 cm. Sejati moraš maja, na štirijaški meter po 5 do 6 rastlin. (Na namakalne njive se lahko seje še junija meseca.)

2. Wisconsin 464, rumeni zobnik. Dozori v 115 do 120 dneh. Stebla so krepka, visoka do 2 metrov. Na m² po 4 1/2 do 5 rastlin. Sejemo lahko še v drugi polovici maja.

3. Insubria 2201, rdečkast steklenec. Dozori v 120 do 125 dneh, zahteva zelo rodovito zemljo. Stebla so visoka do 2.40 m, navadno z 2 storžema (klasoma). Zelo prikladna sorta za človeško prehrano. Na m² po 4 do 5 rastlin.

4. U 20, rumeni zobnik. Dozori v 108 dneh. Nizka sorta, priporočljiva za brdovite lege. Na m² po 4 do 5.5 rastline.

5. U 22, rumeni zobnik. Dozori v 110 dneh. Vse ostalo je pri prejšnji sorti.

6. U 24 z zelo rumenim zobatim zrnjem. Dozori v 110 dneh, nizek, zelo priporočljiv za sušate lege, ostalo je kot pri U 20.

7. U 26, rumen zobnik, dozori v 116 dneh, nizek, ostalo kot pri prejšnjem.

8. U 28, U 32 in U 41 so rumeni zobniki, nekoliko kasnejši in priporočljivi, predvsem za dobre, sveže zemlje, torej ne suši podvržene. Priporočljiva gostota je 4 do 5 stebel na kv. meter.

9. U 2, beli zobnik, dozori v 120 dneh.

Primerna sorta za pomladno setev v bolj suhih legah. Priporočljiva gostota je 4 stebela na kv. meter.

10. U 3, beli zobnik, zori v 122 dneh. Priporočljiv za pomladno setev (do konca maja) na prodnatih in suhih ravninskih tleh. Gostota 4 stebela na kv. meter.

11. U 4, beli zobnik, srednje pozen, ker dozori v 135 do 140 dneh. Priporočljiv za vse lege, razen za prav suhe. Sejati moraš do polovice maja, gostota 4 do 5 stebel na kv. m.

POZNA POMLAD

So bila leta, ko smo že 20. aprila zobali prve češnje. Letos pa na ta dan in v istih legah niti ne cvetejo še.

V naravi pa vlada vedno neko ravnovesje in zato se bodo letos rastline hitreje razvijale kot druga leta. To naj imajo pred očmi posebno vinogradniki in zato naj si že sedaj zagotovijo potrebna prašila in škropila. Naj ne pozabijo, da moramo prvič žveplati, brž ko bodo novi poganjki 2 do 3 cm dolgi.

Za škropljenje proti peronospori bomo letos uporabljali več »asporja«, ki je vsaj tako učinkovit kot modra galica, škropilo pa je nekoliko cenejše. Zakaj bi zametavali denar, katerega je tako malo.

SLADKORNI TRS NA SICILIJU

Na Siciliji so gojili sladkorni trs že v dobi Arabcev in Normanov, torej že pred dolgimi stoletji, ko še ni bila vzgojena sladkorna pesa. — S podporo pokrajinske vlade so sedaj že zasadili 2 ha površine s sladkornim trsom (Lentini blizu Auguste) in so z uspehom zelo zadovoljni.

OPOZORILO KMETOVALCEM

Kmetijsko nadzorništvo v Gorici obvešča kmetovalce, da bo v kratkem začelo deliti sadike za paradiznike, paprike, čebulo in jajčevce (melanconne). Kdor si jih želi nabaviti, naj se oglasi pri nadzorništvu v ulici Duca D'aosta št. 55.

Sportni pregled

NOGOMET

Se 7 nedelj in italijansko prvenstvo A lige so končano. Fiorentina si je že zagotovila prvo mesto, Pro Patria bo pa izpadla. Ostane še vprašanje, kdo bo poleg Pro Patrie nazadovajl. Po nedeljski tekmi vse kaže, da bo to Novara, ki je izgubila s Triestino. Zanimivo je, da smo se še pred nekaj nedeljami balj za naše domače moštvo, sedaj pa je že na 6. mestu in praktično ne more več nazadovati. Mogoče se bo tudi razvila borba za drugo mesto med Milanom in Interjem, vendar je verjetneje, da bo Milan zasedel častno mesto.

Mnogó zanimivejša je borba za prvo mesto v Jugoslaviji, kjer je Partizan proti pričakovanju izgubil z Zelezničarjem (1:0). Crv. Zvezda pa je igrala neodločeno z Vojvodino. Tako sta sedaj oba nasprotnika z 29 točkami na prvem mestu. Hajduk je po dolgem počitku zopet lepo zaigral in to proti Spartaku (4:1). Ostali izidi: Dinamo-Budučnost 1:0, Radnički-Zagreb 2:0; BSK-Proleter 3:0 in Velež-Sarajevo 3:0.

Brazilsko predstavnštvo nadaljuje svojo turnejo po Evropi. Med tednom je igrala neodločeno s Švicó, v nedeljo pa je po zanimivi in napeti igri premagala avstrijsko izbrano enajstoro s 3:2. Brazilci so igrali zelo nervozno in njihovi napadalci so bili skoraj vedno med skrajnim avstrijskim branilcem in vrati, tako da je sodnik zaradi te napake razveljavil kar pet zadetkov. Kaj takega zgodovina nogometa ne pomni.

Končno se je Nemcem spet nasmehnila sreča. Zmagali so proti Luksemburgu s 3:1. V nedeljo bosta igrali jugoslovanski izbrani moštvi proti A in B moštvoma Romunije. Ker so Romuni v zadnjih letih silno napredovali, si obetajo izredno zanimivo borbo. Se več pa pišejo po časopisih o srečanju

med Jugoslavijo in Madžarsko, ki bo 29. aprila. Po večini so mnenja, da bo to najzanimivejše srečanje tega leta. To vidimo že iz tega, da niti znameniti Puskas noče dati nobene izjave o izidu.

NAMIZNI TENIS

Kot smo že zadnjič napovedali, so Japonci osvojili na svetovnem prvenstvu večino najboljših mest. Novi svetovni prvak je isti kot leta 1954 — Osimura. Sledijo mu še trije Japonci. Med ženskami je zmagala Tomi Okawa in tako vzel visoki naslov 6-kratni svetovni prvakinji Romunkl Roseanu. V moških dvojicah sta Osimura in Tomita premagala češki par, katerega sta sestavljala Andreadis-Stipev. V mešanih parih sta zmagala Urvin Klein in M. Neuberger in v ženskih parih Romunkl Roseanu in Zeller. Japonci so pokazali tako premoč, da lahko trdimo, da bi zmagali tudi, če bi se prvenstva udeležili Madžari in Jugoslovani. Nabdlast loparjev z gobo torej še ni končana.

SAH

V nedeljo so bile zaključene v Uppsali mednarodne študentovske olimpijske igre. Ker sta v jugoslovanskem moštvu igrala kar dva velemoštra (Ivkov in Matanović) in 4 mojstri (Diurašević, Marić, Sokolov in Lukić), so vsi pričakovali njihovo zmago. Ker pač Jugoslovani, ko so v premoči, podcenjujejo nasprotnike, ni čudno, da se je zgodilo nemogoče. Zmagali so Rusi, na drugo mesto so se uvrstili Madžari in šele na tretje Jugoslovani.

Na nedavnem prvenstvu tržaškega šahovskega društva, v katerem igrajo najboljši tržaški šahisti, je zasedel prvo mesto Filipović, ki si je od 8 dosegljivih točk priboril 7 1/2, na drugem mestu je s 6 1/2 točkami Baša Cene in na tretjem Pirona s 4 1/2 točkami. Sledijo po vrstnem redu: Pavlin, Sossi, Hreščak, Lorenzutti, Ocvirk in Caprio. Bergine je po tretjem kolu odstopil.

Na tretje kategorijem turnirju pa je zasedel prvo mesto Degano, drugo Derossi in tretje dijak Rudež.

21

Za naše najmlajše
Zvitorepec v Afriki

OKOLI SEBE JE ZVITOREPEC ZAGLEDAL NEKAJ DO ZOB OBOROŽENIH ČRNCEV...

...TODA SE PREDEN SE JE ZAVEDEL, SO SE TI OBRNILI IN DOGNALI V DIVJI BĚG.

KAJ JIM JE? AHA, NAJBREŽ SO MISLILI, DA SEM KAK BOG, KER SEM PRILETEL IZ NEBA, HI HI, SREŽO SEM IMEL - JAZ JIM NAJBREŽ NE BI TAKO ZLAHKA POBEGNIL, KOT SO ONI MENI, HI HI HI!..

ZLEZEL JE IZ GRMA IN HITEL PROTI TABORISČU...

OPREZNO JE POKUKAL IZ GOŠČAVE...

TRDONJA!

PRIJATELJA STA SE OBJELA...

BAL SEM SE ZATE, KOLEGA!.. KOD SI HODIL?

RES NI MANJKALO MNOGO, DA NISEM PRIŠEL NA JEDILNI LIST NEKEGA ČRNSKEGA PLEMENA.

ZVITOREPEC JE POVEDAL TRDONJI, KAJ JE DOŽIVEL...

...POTEM SO PA POBEGNILI, HI HI! TODA KAKO SI SE PA TI REŠIL?

O, JAZ SEM SLONICI ŽIVCE POTRGAL, PA JE V SVOJEM BESU UNIČILA NAŠE TABORISČE IN KLETKE.

VIDIŠ, TOLE JE BILA LEOPARDOVA KLETKA... IN TULE JE BIL UDAV. OBA PREŽITA ZDAJ NA KAKI VEJI NA NAJU... SLONČKA JE ODVEDLA S SEBOJ...

...NAJHUJŠE JE PA TO, DA SI JE SLONČKA PRIVOŠČILA TUDI NAJINO PRTLJAGO, OGLEJVA SI ŠKODO!

NIČ NE MARAJ, TRDONJA! OROŽJE IMAVA IN ŽIVA SVA OSTALA. Z LOVOM LAHKO PRIČNEVA ZNOVA!

NALOVILA BOVA SPET POLNE KLETKE TEH... SI SLIŠAL? INE KAJ SE PREMIKAV GRMU!..

PAZI, ZVITOREPEC, MOGOČE JE KAJ NEVARNEGA!!.. VZEMI OROŽJE!

Bojan Adamič

TIP, TIP, TIP, TOP

Tip, tip, top,
titipit, tip, top
na okna dež škrahlja,
v krošnje se ujame,
na mokra zdrkne tla.

Tip, tip, top,
titipi, tipi, top
kar moče se boji,
domov pod varno streho
pred dežjem zdaj beži.

Oh, kak dolgčas to deževje
prineslo je med nas;
kje so zdaj drobni ptički
in njihov vedri glas?

Tip, tip, top,
pitipi, tipi, top
na okna dež škrahlja —
jaz moram pa čepeti
vse dolge dni doma!

Veseli ritmi

BOJAN ADAMIČ

Ime Bojan Adamič je danes zelo popularno ne samo v Sloveniji in Jugoslaviji, temveč tudi v tujini. Ta sloves si je Adamič pridobil s svojim odličnim orkestrom, z dobrimi popevkami in izvrstno filmsko glasbo. Pod njegovim spretnim vodstvom se je orkester ljubljanskega radia tako izpopolnil, da lahko tekmuje z ritmičnimi orkestri svetovnega slovesa.

Glavno pa je, da je Adamič naš prvi in najpogostejši skladatelj ritmičnih popevk ter filmske glasbe. Uglasbil je skoraj vse dosedanje slovenske moderne popevke ter opremil z glasbeno spremljavo mnogo slovenskih in jugoslovanskih ter tudi več tujih filmov. Nekatere njegove pesmi (n. pr. Vesna) so se našim ljudem tako priljubile, da so že skoraj ponarodele. Kar se pa tiče njegove filmske glasbe, jo po sodbi domačih in tujih strokovnjakov lahko primerjamo z najboljšo tujo.

Do zdaj je napisal glasbo za pet slovenskih celovečernih filmov, in sicer za te le: Jaro gospodo,

Na valovih Mure, Slovo Andreja Vitužnika, Vesno ter za Trenutke odločitve. Dalje je pripravil glasbeno spremljavo za večje število srbohrvatskih filmov, med drugim za naslednja dela: Zaslédovanje, Ne obračaj se sin, Zenica, Zlj novci, Mala Jole in Ona dva. Za glasbo zadnjega filma je bil nagrajen na lanskem filmskem festivalu v Pulju. Adamičovo ime je znano tudi tujim ljubiteljem filma, saj je glasbeno opremil več koprodukcijskih in tujih filmov, med drugim dela: Irena v zadregi, Dalmatinska svatba, Greh, Dalmatinska romanca, Hiša na obali, Klisura, Da bi sonce posijalo in Kadar pride ljubezen.

Uglasbil je tudi zelo veliko število slovenskih dokumentarnih filmov.

Bojan Adamič

VESNA

Kaj srcece bije tako ti močno,
kaj v očkih ti sije tak jasno svetlo,
kaj lička rde ti kot rože škrlat?
Ej, sončice sije, prišla je pomlad!

Refren:

Vzbrstle so veje, v njih vetrič sumlja
in preko neba oblaček vesla
in dekljč se smeje, ko gre preko trat:
prišla je, prišla je pomlad!

TEDENSKI KOLEDARČEK

22. aprila, nedelja: 4. povelj; Soter in Gaj
 23. aprila, ponedeljek: Vojteh, Egdič
 24. aprila, torek: Jurij, Fidelis
 25. aprila, sredo: Marko, Ermin
 26. aprila, četrtek: Klet in Marcelin
 27. aprila, petek: Hozana Kotorska, Cita
 28. aprila, sobota: Pavel od Križa, Vital

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 18. aprila si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	632—634 lir
avstrijski šilling	23,75—24,75 lir
100 dinarjev	85—89 lir
100 francoskih frankov	155—158 lir
funt šterling	1630—1690 lir
nemško marko	148—149 lir
pesos	12—14 lir
švicarski frank	147,75—148,75 lir
zlato	720—723 lir
napoleon	4600—4700 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 22. aprila ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 15.00 Glasba za naše malčke; 18.40 Koncert tenorista Rena'a Kodermaca; 20.30 Verdi: LA TRAVIATA, opera v 3 dejanjih.

Ponedeljek, 23. aprila ob: 18.00 Chopin: Stiri kralje; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Znanost in tehnika; 21.30 Zenski pevski duet in harmonika; 22.00 Italijanske kulturne revije; 22.15 Cajkovski: Klavirski koncert št. 1.

Torek, 24. aprila ob: 13.30 Glasba po željah; 19.15 Zdravniški vedež; 21.00 Radijski oder — Tullio Pinelli: BORBA PROTI ANGELU, drama v 3 dejanjih; 23.00 Romance.

Sreda, 25. aprila ob: 9.00 Slovenski motivi; 12.00 Predavanje; 12.55 Jugoslovanski motivi; 17.00 Domači odmevi; 18.40 Operne duete pojeta Pavel Pokorny in Jovan Antič; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Koncert violinista Karla Rupla; 22.00 Sodobni slovenski pripovedniki: »Edvard Kocbek«.

Četrtek, 26. aprila ob: 19.15 Sola in vzgoja; 20.30 Slovenski okteti; 21.00 Dramatizirana zgodba; 22.15 Schumann: Simfonija v C Duru.

Petek, 27. aprila ob: 12.55 Jugoslovanski motivi; 18.30 Z začarani police; 18.40 Koncert tenorista Pavla Pokornja; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu.

Sobota, 28. aprila: 12.55 Slovenski motivi; 14.45 Ritmični orkester Swinging Brothers; 16.00 Sobotna novela; 16.40 Kavarniški koncert orkestra Carla Pacchiorija; 20.30 Puccinijeve skladbe; 22.25 Večerni ples.

izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legiša
 Tiska zadruga tiskarjev »Graphica« o. s. v Trstu
 Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

DR. R. HLAVATY

ZOBNI ZDRAVNIK

ordinira za ustne in zobne bolezni ter
 zobno protetiko v Trstu, ulica Lavatoio
 4/I dnevno od 15. do 18. ure

Gostilna

Ostrouška

Trst, ul. S. Nicolò 1

tel. 379-18

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 227: Lansko leto mi je črv pretval nad 1/4 mladih hrušk, ki sem jih vsadil predlanskim. Nekatera debela mi je veter prelomil, nekaj pa jih je prav slabo rastlo. Ali mi morete povedati za kakšno kemično sredstvo, ki bi preprečilo uničevalno delo črvov?

Odgovor: Pri nas nastopata dve vrsti lubada-
 rjev, to je metuljkov, ki zaležejo jajčka na les ter se iz njih izvali črvček; ta se potem razvije v les in vrta naprej ter tako uniči mlada drevesca. — Metuljčka bi uničili z DDT, če bi natančno vedeli, kdaj bo začel letati. Žal pa tega ne vemo. Trenutno tudi še ne vemo, ali bi učinkoval proti črvičku kakšen strup, katerega bi drevesc vsrkalo / Pestox!/. Zato zaenkrat nimamo drugega sredstva, kot da mlada drevesca večkrat opazujemo in črva v lesu uničimo, brž ko opazimo na drevesu kakšno sumljivo luknjico ali pa celo žaganju podoben droben prah, ki se vsipa iz kakšne luknjice. V tem primeru je v luknjici črv, katerega uničimo z drobno žico. S to bezgamo vzdolž luknjice, dokler ne opazimo, da je konec žice moker, kar služi v dokaz, da smo črva prebodli. Če pa žica na koncu ne kaže vlage in ne gre več naprej — ker je črv krenil v stran — vbrizgamo v luknjico nekoliko DDT v obliki »killing-a« ali pa malo bencina in luknjico zamašimo z voskom ali plovcico. Črv se potem zaduši. — Od črva hudo poškodovana drevesca se ne izplača več vzgajati.

Vprašanje št. 227: Imam dva kanarčka, samčka in samičko, ter bi rad vzgojil zarod. Zdi se pa, da do tega ne bom prišel, ker brž ko samica znese jajčke, ga samček skljuva. Kako bi samca tega odvadil?

Odgovor: Takoj ko samička znese jajčke, vzemite ga in podložite drugo, umetno. V trgovini se dobijo primerna. Tega samček ne bo mogel skljuvati. Enako nadomestite tudi drugo, tretje in četrto. Več jih samička navadno ne znese. Vzemite nato umetna jajčka iz gnezdec in podložite zopet prava. Medtem se je samec gotovo že odvadil skljuvati ker ni imel uspehov z umetnimi jajci.

Vprašanje št. 228: Kot imajo kokoši kurjance, tako mučijo tudi kanarčke podobne živali. Proti kurjancem se borim pri kuretini z DDT, supergammom in podobnim. Kako pa rešim kanarčke teh sitnih zajedavečev?

Odgovor: Kanarčke in sploh ptiče v kletkah oprostimo zajedavecev z mnogimi sredstvi, ki se dobijo v trgovinah. Tako sredstvo je prah »Protector«, s katerim poprašimo ptička pod peruti in celo kletko, posebno pri sklepih. Izborno sredstvo proti zajedavcem je tudi tekočina »T 3 Sanders«, katero naneseš z malim razpršilnikom pod perutnice, na tilnik in na rep. Isto tekočino razpršimo tudi po kletki, a tedaj moramo držati ptičke izven kletke. — Če dobite kakšno drugo sredstvo, vprašajte prodajalca, kako se rabi. (Kot ptičke, tako razkužujemo tudi piščančke.)

Vprašanje št. 229: Slišala in čitala sem, da je mogoče spremeniti hortenzijam barvo. Par let sem poskušala, a uspeha nisem imela. Dajala sem železno galico. Kako naj ravnam, da bom imela uspeh?

Odgovor: Barvo je mogoče spremeniti samo hortenzijam, katerih naravna barva je bledorožna-

ta. Belim in rdečim je ni mogoče spremeniti, navadno pa tudi treba ni, saj sta barvi navadno lepi. — Če hočete spremeniti hortenzijam barvo z železno galico (solfato di ferro), morate paziti na naslednje: Predvsem ne sme zemlja vsebovati apna. Najboljšo zemljo da kompost iz gnilih listov in dobrega hlevskega gnoja, to je snovi, ki vsebujejo mnogo dušika, za katerim so hortenzije požrešne. — Železno galico dodamo v obliki raztopine ali soli. Če rastejo hortenzije na prostem, je primernejša raztopina, s katero nato zalivamo. V 20 litrih vode raztopimo pest železne galice in zalijemo tedensko 2 krat, začeni s pomladjo, to je 3-4 mesece pred cvetenjem. — Če pa imate hortenzije v posodah in hočete rabiati železno galico v obliki soli, morate te premešati med kompost po 3 grame na lonc z 15 cm širine-premera. To pa je potrebno napraviti vsaj leto dni pred cvetenjem, torej sedaj za drugo leto. — Če niste še gnjili z galico, tudi letos ne boste še imeli uspeha, pač pa začnite zalivati sedaj, in drugo leto boste imeli spremenjeno barvo. — Učinkovitejši kot železna galica je amoniakalen galun (allume ammoniacale), katerega raztopite po 10 gramov v litru vode in s to raztopino zalivajte hortenzije vsak drugi dan. Če začnete takoj z zalivanjem, bodo hortenzije že letos spremenile barvo. — V trgovini dobite tudi posebne soli, ki spremenijo barve rožnatih hortenzij. Paziti pa je potrebno, da zalivamo redno in z malimi količinami. Zaliti moramo tudi takoj po dežju, ker dež zemljo izpere in odnese snovi, ki naj bi vplivale na spremembo barve.

Ob težki in nenadomestljivi izgubi našega preljubega očeta

IVANA RIJAVCA

se najlepše zahvaljujemo vsem, ki so nam izrazili sožalje ter z nami sočustvovali.

V globoki žalosti čutimo dolžnost, da se zahvalimo zlasti č. g. duhovnikom, ki so pokojniku nudili tolažila sv. vere ter g. zdravnikom, zlasti dr. Bregantu, ki mu je poživljeno stal ob strani v težki bolezni.

Posebna zahvala naj gre tudi sosedom, Standrežcem, prijateljem in znancem, profesorskemu zboru in vsem dijakom slovenskih šol ter zastopnikom ustanov in podjetij, ki so našega dragega očeta spremili na njegovi zadnji poti.

Zahvaljujemo se še posebej pevskemu zboru, darovalcem krasnega cvetja ter sploh vsem, ki so nam na kakršenkoli način lajšali težko bol.

DRUZINA RIJAVEC

Gorica, 16. 4. 1956.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE za Tržaško ozemlje

V soboto, 21. aprila, ob 20.30
 v dvorani na stadionu »Prvi maj«,
 Vrdska cesta 7:

BESEDE IN KRETNJE . . .

V nedeljo, 22. aprila, ob 17. uri v Borštu;
 v sredo, 25. aprila, ob 16. uri v Sv. Križu.

NASTOP GOJENCEV IGRALSKE
 IN BALETNE SOLE SNG

DIJASKA PRIREDITEV

Tudi letos so tržaški slovenski dijaki pripravili svojo kulturno prireditev. Zanje je napisal živirno veseloigro iz dijaškega življenja Mihael Jeras, pisatelj, ki ga poznamo posebno po radijskih igrh. Našim dijakom je podaril veseloigro v treh dejanjih:

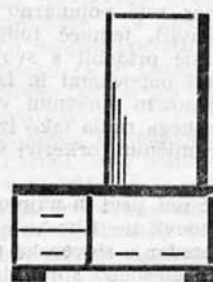
»VEČER BELIH VRTNIC«

Igro režira in vodi prof. Jože Peterlin. Ker avditorij še vedno ni gotov, čeprav je bil že davno obljubljen, bo krstna predstava na

KONTOVELU

v nedeljo, 22. aprila, ob 16.30.

Tudi mi vabimo zavedne Slovence, da podpro idealizem naše mladine in zasedejo do zadnjega kotička dvorano. Razen tega bodo doživeli lep in vesel popoldan ob prazniku mladosti.

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
 TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje it d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.